

KAFFE OG KAGE I SISIMIUT

En måde at begribe det gode grønlandske liv

Susanne Madsen
Hovedfag UiTø

I det følgende vil jeg prøve at vise, hvorfor det er interessant at tale om “kaffesamvær”, når man skal tale om, hvad der er meningsfuldt og værdifuldt for folk i Sisimiut. Jeg vil prøve at vise, hvordan man ved at beskrive “kaffesamvær”, kan (be)gribe nogle aspekter af det, som kan kaldes “det gode liv” i Sisimiut. “Kaffesamværer et vindue til at se, hvordan netværk fungerer og bekræftes, samt hvordan de skabes i Sisimiut. Artiklen er skrevet på baggrund af det feltarbejde, jeg gjorde i Sisimiut i Grønland fra marts til september 2003¹.

Jeg har været en aktiv del af mit felt, og jeg har påvirket det med min tilstedeværelse. I artiklen kommer det blandt andet frem ved at mine egne “aha”oplevelser bliver brugt til at få en pointe frem. Jeg vil bruge “kaffesamværsom et slags værktøj til å skrabe lidt i overfladen af det sociale liv i Sisimiut.

“Det gode liver et tema, som optager mig meget. Det, som interesserer mig i denne forbindelse, er, hvordan folk skaber netværk og orienterer sig i forhold til hinanden. Her forudsætter jeg at socialt samvær er en del af det, man kan kalde “det gode liv”. Denne sammenhæng er en empirisk oplevelse, men den er også en teoretisk overvejelse. På feltarbejdet har jeg set på, hvad folk opfattede som meningsfuldt og værdifuldt i deres liv. Ikke overraskende, var relationen til andre mennesker noget, som trådte meget tydeligt frem i den forbindelse, og kaffesamværene er en vigtig del af det sociale liv i Sisimiut.

Sisimiut

Sisimiut er en storby i Grønland. I et land med omkring 55 000 indbyggere bor der 5000 i Sisimiut. Det gør den til grønlands næststørste by. Som alle andre grønlandske byer og bygder ligger Sisimiut ved havet. De fleste ressourcer kommer fra havet. Men der jages også i indlandet. Jagt og fangst opfattes stadig som et af de vigtigste erhverv i Grønland, og som et af de vigtigste kendetegn ved det at være grønlandere. De fleste har i dag et lønsarbejde, det vil sige fast arbejde fra 8–16 og lignende, og de bruger derfor ofte fridage og weekender på havet eller i fjeldet. Om sommeren er mange ude på havet i båd, og om vinteren er mange ude på hundeslædeture eller snescooterture.

Sisimiut er en typisk grønlandsk by. Men det er også en af de 3–4 vækstcentre i Grønland. Det vil sige, at det er et af de steder i Grønland, hvor det går godt med økonomien, og hvor folk flytter til. Hvis du spørger en rigtig *Sisimiutter*, hvad der er specielt med Sisimiut, vil han sige to ting. For det første ønsker mange at Sisimiut skulle være den grønlandske hovedstad, fordi den

er mere grønlandsk end Nuuk. Flere gange er jeg blevet fortalt, at Sisimiut er det rigtige Grønland. Nuuk, som er den egentlige hovedstad, er danskernes, fordi alle taler dansk der, men i Sisimiut tales der primært grønlandsk. For det andet vil han sige, at *sisimiutterne* er bestemte folk, som klarer sig selv. Der er utallige eksempler på, at folk i byen egenhændigt har taget hånd om sagerne. Blandt andet da der skulle bygges et forsamlingshus tilbage i 50'erne, samlede man selv penge sammen til huset, og frivillige byggede det. Der findes mange foreninger i byen. Kajakklub, medborgerhus, idrætsforeninger og syklubber og meget mere. Og der er masser af bingo. Byen har et vejnet på rundt en 20 km. Og vejen går fra lufthavnen rundt i byen og ud, via en grusvej, til en sø uden for byen. Som alle andre grønlandske byer er Sisimiut som en isoleret ø imellem store fjelde. Og den eneste måde du kan komme fra Sisimiut til en anden by er enten igennem luften med Dash 7 (en mindre flytype) eller helikopter eller til vands med båd. I de sidste par år er der på højt plan blevet arbejdet for at lave en vej på ca. 150 km fra Sisimiut ind i landet til den bygd, hvor atlantflyene lander (de store flyvemaskiner fra Danmark). Dette er et kontroversielt projekt, specielt i et land hvor vejnetene aldrig strækker sig mere end et par kilometer ud af byen. Sisimiut konkurrerer her med Nuuk om økonomiske midler til projektet. Og *sisimiutterne* kæmper for sit. Dette kan ses som endnu et tegn på den specielle ånd, der siges at være i byen.

Kaffesamvær

Kaffesamvær er måske ikke det første, en person ville nævne, hvis man bad vedkommende remse nogle ting op, som vedkommende mente, var vigtige for dem i deres liv. Jeg har forhørt mine informanter om, hvad der er nogle af de vigtigste ting i deres liv, og for alles tilfælde var familien det første, som blev nævnt. For alle mine informanter var familien de vigtigste personer omkring dem, og at tilbringe meget tid sammen med familien noget de prioriterede højt. Man spiser ofte sammen og tager på weekendture sammen. Nogen har en hytte, som man sejler ud til med jævne mellemrum. Mange familier tager på fangst i weekenden. Man fanger fisk, hvalros, sæler og forskellige søfugle. Og på land; moskus, rensdyr, harer, ræv og rypere. Og man laver mad i en stor gryde over et bål i fjeldet. *Soasa* hedder denne ret. Den består af en eller anden slags kød, gerne sæl, løg, grødris, kartofler, salt og evt. peber samt masser af vand. Om sommeren ser man ofte små bål i fjeldet rundt om byen. Så er folk gået ud i fjeldet for

¹Jeg vil gerne takke min vejleder Jorun Bræck Ramstad for at være en inspirerende sparingspartner, også i artikelskrivningsfasen.

at hygge sig med *soasa* og eventuelt plukke blåbær og sortebær (krøkebær). Lørdage og søndage eftermiddage ses familier og venner på gåtur rundt i byen. Og man tager på besøg.

Det er disse besøg, jeg gerne vil gå nærmere ind på i det følgende. Kaffesamvær er en af de aktiviteter, som ikke gør så meget ud af sig selv. Det sker hele tiden, og det er nemt at overse som en af de mange dagligdags ting folk gør. Men der er også mening i det, som er dagligdags. Jeg tror, at selvom kaffesamvær ikke ville blive rangeret som det vigtigste i folks liv i Sisimiut, er det en af de vigtigste, når man taler om netværk, og det ønsker jeg at vise igennem artiklen.

Ved nærmere eftersyn ser man, at der findes mindst to former for kaffesamvær. Jeg har valgt at kalde dem "kaffebesøg" og "kaffeselskaber". De er forskellige i måden, de bliver praktiseret på, og de opfylder forskellige sociale formål i samfundet. Alt dette vil jeg komme nærmere ind på senere.

Hvad er kaffebesøg?

Der, hvor forskellen imellem kaffebesøg og kaffeselskaber træder tydeligst frem, er, at der ikke kræves en anledning for at invitere til kaffebesøg. Jeg har mange oplevelser med kaffebesøg fra feltarbejdet. Samtaler med folk om, hvad de har gjort de sidste par dage, har lært mig lidt om de besøg, som mine informanter har været på eller har haft. Og med et par af mine informanter har jeg diskuteret praksissen.

Det, som karakteriserer kaffebesøgene, er, at der ikke er tale om en bestemt dag, men at det er en åben invitation. En typisk invitation er, at man møder en person på gaden, som man har set før. Man har tidligere været til det samme arrangement sammen eller lignende. Man stopper og snakker lidt, og inden man skiltes, siger den ene, at; "du skal bare komme forbi en dag". Og det er stort set det hele. Imellem folk, som kender hinanden godt, er der ikke invitationer. Da kommer man bare forbi.

De folk, som jeg havde lært at kende, sagde ofte til mig, at jeg bare skulle kikke forbi. Men også folk, som jeg ikke kendte, men som jeg havde mødt nogle gange, inviterede mig til at komme forbi. Om mandagen kom jeg på et medborgerhus til ældretræf. Og en af de ældre sagde til mig, at jeg bare skulle kikke forbi. Det var sent i feltarbejdet, og jeg var kommet på medborgerhuset i 4 måneder. Den ældre dame nærmest hev mig ind i hendes hus. Hun boede ved siden af medborgerhuset og stod på trappen til huset en dag, hvor jeg kom forbi. "Kom herop!", sagde hun. Og det gjorde jeg. "Du skal have kaffe". Og så blev jeg trukket i armen ind i huset og vist alle billeder, hun havde på væggen, og jeg blev præsenteret for hele familiehistorien. Jeg fik bare en halv kop kaffe, for det var, hvad der var tilbage på kanden. Hun snakkede løs på grønlandsk, og når jeg ikke forstod hende, hvilket var ofte, oversatte hendes nevø, som var en mand i 40'erne, som boede sammen med hende. Hun havde vist mig interesse fra første dag, jeg

kom på ældretræffet, men det var først efter 4 måneder, at hun inviterede mig hjem til sig.

Kaffebesøg er afslappende. Man forventer ikke noget af værten, siden vedkommende ikke ved, at man kommer. Jeg besøgte Sofie en dag (Sofie er en ung mor som jeg lærte at kende), og følgende er, hvad der skete. Da jeg kom ind, lå hun på sofaen og sov. Den ene datter havde åbnet døren, da jeg bankede på. "Kom ind, kom ind", sagde hun med søvndrukken stemme. Og jeg kom ind lidt usikker på, om jeg nu kom ubelejligh. Fjernsynet var tændt, og "Mickey Blue Eyes", en film med Hugh Grant i hovedrollen, kørte. Datteren sad og fulgte med i filmen og kunne flere af replikkerne. Sofie havde flere gange sagt til mig, at jeg bare skulle kikke forbi, og jeg havde spurgt hende, hvornår det passende hende, at jeg sådan kikkede forbi. Og hun havde fortalt mig, at om tirsdagen var hun ofte hjemme. Jeg kom hen og satte mig i sofaen ved siden af hende, og vi sludrede lidt. Hun tilbød mig kaffe og rejste sig op og gik hen for at lave noget. Vi sad og snakkede og så lidt på filmen. Og klokken tolv kom Kunuk, hendes mand, hjem. Han og en kollega, som vist var noget fjern familie, kom ind i arbejdstøj. Lidt forinden havde Sofie sat en gryde på komfuret, dækket bord og sat en kande med saft på bordet, imens jeg sad i sofaen og slappede af. Kunuk fortalte, at han lige havde været på jagt, og at han havde skudt et rensdyr. Han sagde, at jeg skulle komme med ud på altanen, og han viste mig kødet, som lå på gulvet under en sort plastikpose. Datteren kom ud og tog en tørret fisk frem og fortalte mig på grønlandsk, at den havde hun lavet. Hun havde været på lejrskole, og de havde fanget torsk og tørret dem. Jeg blev tilbudt et stykke af fisken. "Uhhmmmm, det er godt", sagde jeg. Kunuk sagde, at jeg skulle sætte mig ved bordet sammen med de andre. Sofie og datteren sad der allerede. "Kom nu, der er masser af mad. Jeg lavede rensdyrgryde i går", fortsatte Kunuk. Jeg var egentlig ikke så sulten, men jeg følte mig presset til at spise. Der blev taget en røget laks frem, som Kunuk vist også havde lavet og et brød. "Kom nu, spis så", sagde Kunuk flere gange. Og jeg spiste og spiste og følte det meget uhøfligt, når jeg tog en pause fra spisningen. Mændene havde en times pause, og de nåede at tage en kop kaffe efter, at de havde stillet maden væk og stablet opvasken over på køkkenbordet. Sofie skulle ordne noget på kommunen, så vi tog følge ud af lejligheden.

Der er altid overflod af mad. Hos Aviaja og Minik, et ægtepar, som var nogen af mine nærmeste informanter, blev jeg også altid tilbudt mad. "Kom og spis, så tit du vil. Vi har altid masser af mad". Det virkede som om, at folk bød af det, de havde i huset også selvom, at det ikke var så meget. Jeg opfattede det som en utrolig stor gæstfrihed.

Minik og Aviaja, sagde til mig meget ofte, at jeg skulle huske, at jeg bare skulle komme forbi. Første gang, da jeg endelig gjorde det, blev jeg rost for at komme. "Neeeej, hvor er det hyggeligt. Godt, at du kom. Vi var lige i gang med at vaske vinduer, vi er næsten

færdige. Sæt dig ned, vi skal snart have the og boller”. Jeg blev af dem også opfordret til bare at komme forbi, hvis jeg var sulten. Og jeg fik besked på, at jeg ikke skulle stå ude og banke på, men bare komme ind. Hvis døren var låst, var de ikke hjemme.

Normer/regler for kaffebesøg

Kaffebesøgene kan virke som meget uhøjtidelige og uforpligtende. Og det er de også på visse planer. Det formelle omkring kaffebesøg er meget uhøjtidelig. Man bestemmer i princippet selv, hvornår man kommer på besøg, hvor længe man bliver, og man bryder umiddelbart ikke nogen aftaler ved ikke at komme. Eller gør man? Hvad sker der, hvis man ikke dukker op til kaffebesøg i Sisimiut? Jeg kan ikke henvise til nogle konkrete konsekvenser, som jeg har lagt mærke til, men jeg kan forestille mig, at man til slut ikke vil blive inviteret mere.

Første gang Sofie inviterede mig til kaffebesøg, opstod der en slags misforståelse imellem os. Jeg havde smagt en helt fantastisk kage til et kaffeselskab, jeg havde været til hos hende. Og jeg ønskede at få opskriften. Hun sagde, at hvis jeg skulle have den, måtte jeg komme hjem til hende og hente den. Jeg sagde okay og spurgte hende om, hvornår hun var hjemme.

“Jeg er næsten altid hjemme om tirsdagen om formiddagen”, svarede hun, og jeg sagde “okay, så kommer jeg forbi en dag”. Jeg havde efterhånden forstået, at åbne invitationer var normen, så jeg tænkte, at dette var en af dem.

Men nogle dage efter, hvor jeg ikke var kommet forbi den kommende tirsdag, kom hun hen til mig og smed opskriften på bordet og sagde; “Her er den [opskriften]. Siden du ikke vil komme på besøg”. Hun var lidt sur på mig. Det var klart, at hun havde forventet, at jeg kom over til hende den kommende tirsdag.

Jeg svarede hende, at jeg ikke havde været hjemme om tirsdagen, for jeg havde været på arbejde, og hun svarede blot tilbage: “Mig har man altid tid til at besøge, man har altid tid til besøg”. Min undskyldning var ikke god nok. Der gik nogle uger før hun igen sagde til mig, at jeg skulle komme forbi, og det var fordi, jeg spurgte hende, om hun ville lave kaffe til mig hvis jeg en dag kom forbi.

“Ja, kom du bare”, sagde hun.

Jeg fik efterhånden en følelse af, at der var forskel på invitationer. Det virkede som om, at nogen inviterede, fordi de havde lyst til besøg fra en. Og at nogen inviterede af en anden grund. Det var ligesom om, at de måske følte, at de måtte. Både med Eva og med Marie, som begge arbejdede et af de steder, hvor jeg gjorde mit feltarbejde, virkede det som om, at de følte, at de måtte invitere mig. Jeg var på besøg hos Marie en dag efter arbejde, fordi jeg skulle se en handske, hun havde syet i sælskind.

Vi snakkede høfligt sammen, og da hendes mand kom hjem sagde hun, “jeg ville ellers gerne have inviteret dig til middag, men det må blive en anden dag”.

Jeg sagde, “ja, det lyder hyggeligt”, og hilste farvel og gik. Jeg blev aldrig inviteret tilbage. Eva havde flere gange sagt at jeg skulle komme forbi en dag, men det virkede mere som om hun sagde det som en påmindelse til sig selv, end som en invitation. Jeg kom aldrig på besøg hos hende.

For at forstå hvorfor folk eventuelt inviterer en, selv om de måske ikke helt har lyst, skal man nok forstå, hvad der ligger af normer i samfundet. Og jeg tror, at der er en forpligtelse i samfundet om at involvere sig i andre. Og at kaffebesøg er en måde at vise interesse på. Men normen gælder begge veje. Du viser interesse for andre ved at invitere, og du viser det ved at tage imod invitationen. Jeg tror, at hvis man ikke kommer på besøg, så afviser man den, som inviterer. I hvert fald hvis man bliver ved med at gøre det. Sofie blev lidt afvisende overfor mig og var lidt tilbageholdende med at invitere mig igen efter, at jeg ikke dukkede op.

Men hvordan kan man sige nej, hvis man ikke har lyst til at komme på besøg? Jeg inviterede Kathrine til middag engang. Kathrine var en enlig mor, som jeg havde lært at kende på en af de arenaer, hvor jeg gjorde feltarbejde. Det svar, jeg fik, var nølende, og jeg forstod ikke, om det var et ja eller nej. Og jeg henvendte mig igen. Dette oplevede jeg flere gange med hende, og jeg forstod efterhånden, at hendes tilbageholdenhed eller nølen var et resultat af, at hun ikke følte, at hun kunne sige nej, men at hun heller ikke havde lyst til at sige ja. Når jeg inviterede, sagde jeg altid en dag og et tidspunkt, og for det meste var det en invitation til middag. Anja, en veninde og tolk, var også flere gange blevet inviteret med til officielle middage i forbindelse med hendes arbejde. Og hendes chef fortalte mig, at Anja sjældent sagde nej, men at hun heller aldrig rigtig sagde ja. Han havde fundet ud af, at hvis hun sagde ja, så kom hun muligvis, og hvis hun ikke sagde noget, så var det fordi hun ikke kom. Men, som han sagde, man skulle være forsigtig med at ikke tvinge et ja frem, hvis man gjorde det, så ville hun sikkert ringe og melde afbud lige inden.

Det at sige nej til en invitation er vanskeligt, fordi det anses som uhøfligt. Men ved åbne invitationer går det an at sige ja. Og så kan man måske vælge ikke at dukke op, uden at der bliver en ubehagelig situation ud af det af den grund. Kathrine havde måske ikke lyst til at komme på besøg, og jeg pressede hende ved at sige en dag og et tidspunkt og ved at afkræve et ja eller nej.

En aften, hvor jeg var på besøg hos Aviaja og Minik (jeg var blevet inviteret), sad vi ude og grillede. Mens vi sad der, kom barnebarnet til en af Miniks brødre over og fortalte os, at vi bare kunne kikke forbi. Minik svarede, at vi ville kikke forbi efter maden. Efter at barnebarnet var gået, gav Minik udtryk for, at han egentligt ikke helt havde lyst til at tage derover. Aviaja mente, at vi skulle gå derover, men at vi bare kunne vælge at være der lidt. Jeg tror delvist, at Aviajas forslag om at tage derover alligevel var et resultat af sociale pligter. Men ikke bare det. For i spontane invitationer ligger der også en forståelse af, at man måske

ikke har tid eller lyst nu. Aviaja og Minik fik engang besøg, mens jeg var der. Det var en ung dame, som ikke havde det så let. Aviaja sagde, at "nej, i dag passede ikke så godt, men kom igen en anden dag". Jeg spurgte, om det var okay at sige sådan, og Aviaja svarede, at ja, det var helt i orden. Sådan tror jeg også, det er, når man inviteres på besøg.

For at vende tilbage til historien. Vi tog over til Aviajas og Miniks familie, og da vi kom derover, var huset fuldt af folk. Der sad nogen unge i sofaen og så TV. Det var det yngste barnebarn til Miniks bror og barnebarnets kæreste. Desuden sad der en gammel mand og så ud af vinduet. I en lænestol sad der en mand og læste i en avis, og ved bordet sad der mindst 8 mennesker. Værten var barnet til Miniks bror Ole, og han bad os indenfor og spurgte, om vi ville have noget at drikke. Nej tak, vi var alle meget mætte og tilfredse. Vi snakkede om lidt af hvert, og han var meget interesseret i at vide, hvordan det var i Tromsø. Han var rigtig god til dansk, og jeg tror, at han nød at tale lidt dansk. Som ny (og dansk?) gæst tror jeg, at man får ekstra meget opmærksomhed. Aviaja sad og passede sig selv, og Minik og jeg og Ole snakkede sammen. På et tidspunkt kom vi til at tale om den todeling, der er i samfundet imellem danskerer og grønlandere. Ole sagde, at han syntes, at det var synd, at folk isolerede sig. Han syntes meget bedre om folk, som engagerede sig i samfundet. Desuden mente han, at det var derfor "folk" (han sagde ikke danskere, selvom det var det han mente) blev så kort tid i Grønland. Han afsluttede med at sige, at han havde stor respekt for folk, som involverede sig i folk og i byen. Inden vi gik sagde han, at jeg bare skulle kikke forbi igen, når og hvis jeg havde lyst.

Jeg har tænkt meget over det budskab, Ole havde til mig der. For jeg tror, han prøvede at fortælle mig noget. Og jeg begynder at forstå noget. Især efter at jeg er kommet tilbage til Norge, hvor nogle ting træder frem i et mere klart lys, end da jeg var midt oppe i alting.

Der er konsekvenser ved ikke at komme på besøg. At komme på besøg viser, at man involverer sig i andre. Men det gør det at invitere også. Det er med til at skabe fællesskab. Der ligger måske også en social forpligtelse i at invitere andre. Alle skal bidrage til fællesskabet. Jeg har lagt mærke til, at nogen af mine informanter fortæller mig om, hvad de gør for andre. At de inviterer X på besøg, fordi han/hun er alene eller lige har været syg eller er ny i byen. Dette er ikke tilfældet for alle mine informanter, og jeg har indtryk af, at de siger det til mig for at opnå noget. Eventuelt for at fortælle mig, at de er gode mennesker? Jeg tror, at socialt ansvar er en værdi i Sisimiut. Og at det er vigtigt at involvere sig.

Hvad er kaffeselskaber?

Kaffeselskaber er ikke et specielt velegnet ord for den praksis, jeg ønsker at beskrive. På grønlandsk ville man sige; *kaffiqarpugut*, hvilket betyder; "vi har kaffe". El-

ler *kaffisoriaritorit* hvilket er en bydende form henvendt til en person Kom til kaffe". Ofte ville man f.eks. sige "Vi har kaffe på onsdag. Aqqaluk bliver 2 år". Hos mig ringer ordet kaffeselskab en klokke, hvor jeg forestiller mig fine damer sidde rundt om et fint dækket bord og nippe til en kop og spise bittesmå småkager. Hvis klokken ringer hos andre, må jeg bare lige understrege, at det ikke er sådan, man skal forestille sig grønlandske kaffeselskaber. "Åbent huser måske et lidt bedre ord, men den grønlandske praksis skiller sig alligevel for meget fra den dansk/norske åbent hus praksis til at være et aktuelt ordvalg. Jeg har, til trods for diverse associationer, valgt at bruge "Kaffeselskabblandt andet, fordi det leder tanken hen på noget arrangeret, et selskab. Og så klinger det godt sammen med "Kaffebesøg". For mig kommer forskellene imellem dem også lidt frem i navnene.

Kaffeselskab er en måde at fejre alle former for anledninger; fødselsdage, jubilæer, fødsler, konfirmationer, ankomster eller afrejser af familier eller venner og begravelser. Man opholder sig ikke længe som ny i en by eller bygd før man bliver inviteret til kaffeselskab. Ofte får man det at vide et par dage før, men det hænder også, at man får det at vide på selve dagen. Man kan blive inviteret af folk, man ikke kender særligt godt, og man bliver altid inviteret af dem, man kender. Jeg blev inviteret til kaffeselskab af en kollega nogle dage efter første arbejdsdag. Og en søndag, da jeg var i kirke sammen med en schweizisk fotograf, blev han inviteret til kaffeselskab efter kirkegangen. Han var faldet i snak med et par, som havde holdt bryllup og barnedåb ved samme anledning, hvilket er meget normalt i Sisimiut. Grunden til at han faldt i snak med dem var, fordi han gerne ville tage billeder af dem. Samtalen endte med, at han blev inviteret hjem i deres hus til kaffeselskabet. Fotografen havde taget Anja med, fordi han hverken talte dansk eller grønlandsk, og Anja kom hen til mig og sagde. "Sig til Peter, at han skal købe en gave og tage med til kaffeselskabet. Jeg kan godt købe en for ham, hvis det er". Det, Anja prøvede at gøre Peter opmærksom på, var en af de regler, der er for kaffeselskab. Man tager altid en lille gave med. I det følgende vil jeg beskrive en af de kaffeselskaber, jeg har været til under mit feltarbejde.

Nivi fyldte 45, og jeg blev inviteret til at komme til kaffeselskab. Hun fortalte mig det nogle dage før, en dag hun var på besøg hos mig. Hun fortalte, hvad hun ville lave. Hun syntes, der skulle være en masse delikatesser, og nogle gode kager. Jeg kunne bare komme engang efter klokken to, men hun var hjemme hele dagen.

Jeg købte en bog, nogle stearinlysholdere og noget slik til hende og kom op til hende ved en halv tre tiden på hendes fødselsdag. Rundt om spisebordet sad der en 5 kvinder blandt andet Nivis mor, Karen. Jeg blev præsenteret for Nivis faster, som har været en betydningsfuld politiker i en lang periode. Nivi fortæller mig dette, og Karen står og nikker bekræftende ved siden af. Fasteren bliver flov og siger, at det skal de da ikke

sige, men Nivi siger, at jo det skal jeg vide, for jeg er studerende fra Tromsø (hun siger dette på grønlandsk). Nivis søster var der også og hendes datter på 10.

På køkkenbordet stod der skåle og fade med alle slags herligheder. Rejer, rensdyrlår, kartofler, *mattag* (hvalhud, en stor delikatesse), flere slags salater, oste og meget mere. På spisebordet var der 4 forskellige kager, the og kaffe og vand med kvann i. Desuden de sædvanlige skåle med kandissukker, løs sukker og sukkerbiter. Desuden var der en specialitet, som jeg ikke havde hørt om før. Rensdyr tag til at putte i kaffen, som en bedre erstating for fløde. Jeg syntes, det smagte underligt. Kaffe med en smag, der minder om, hvordan et rensdyrskind lugter. Men de andre syntes, det var fanstastisk.

Ideen er så, at man tager sig en tallerken og lidt mad og sætter sig, hvor man vil ved spisebordet. Jeg satte mig ved siden af Nivis storesøster og hendes tante. De eneste, jeg kendte var Nivi og hendes mor. Jeg præsenterede mig for folk, men jeg lagde mærke til, at når der kom nye folk, så præsenterede de sig ikke for hinanden. De hilste på dem de kendte med et løftet øjenbryn eller et smil. Samtalen gik på både grønlandsk og dansk. Dansk, når der blev talt til mig, og grønlandsk imellem folk. Jeg snakkede lidt med Nivis søster om vind og vejr, om hvorfor hun var i byen, for hun boede normalt i Nuuk. Efterhånden som folk blev færdige med at spise, rejste de sig fra bordet og gik hen til vasken for at vaske deres tallerkner og kopper op og stille dem tilbage i bunken på bordet, så de næste kunne forsyne sig af rene kopper og tallerkner. Nogen gik derefter, og nogen satte sig over i sofaen. Karen, Nivis mor satte sig over i sin gode stol ved sofaen og sad bare der og slappede af.

Jeg blev en times tid, og jeg bemærkede, hvordan det virkede som om, at gæsterne var overladt til sig selv. Nivi gik ikke rundt og vartede folk op. Hun kom hen og tilbød the eller opfordrede folk til at tage mere mad, men hun påtog sig ikke den rolle at sørge for, at folk blev underholdt. Der blev heller ikke holdt samtaler i gang af hensyn til pinlig tavshed eller nye gæster, som ikke kendte nogen. Der var flere som sad alene og bare spiste, takkede for sig og gik igen.

I starten, da jeg kom, stod Nivi og vaskede lidt op. Senere satte hun sig ned og snakkede lidt med en ældre dame, som hun kalder sin veninde. Da der begyndte at blive rimeligt mange folk i huset, besluttede jeg mig for at gå, og det var der flere, der gjorde. Det virkede som om at folk gik, så der kunne blive plads til flere gæster. Jeg hilste farvel og gik.

Kaffeselskaber som social kontrol

Der er flere ting ved kaffeselskaber, som er værd at dykke lidt ned i. Blandt andet er det interessant, at man bliver inviteret til at fejre en fødselsdag eller barnedåb o.l. med nogen mennesker, som man måske ikke kender så godt, eller som i Peters tilfælde, ikke kender overhovedet. Hvordan kan det være, at nogen gerne vil fejre,

det jeg vil kalde vigtige overgange i folks liv, med fremmede? Det er muligt at disse "overgange bliver opfattet anderledes end sådan, som man opfatter dem i Danmark f.eks. at det ikke hører til det private. I Danmark og i Norge ville man invitere den nærmeste omkreds til sit barns barnedåb, ville man ikke? Og dog man ville måske føle sig tvunget til at invitere en del af familien, som man måske aldrig ser, fordi det er norm i dette land.

I Grønland er kaffeselskaber et vigtigt socialt foretagende. Det kommer frem ved at kaffeselskaber er noget, alle taler om. "Jeg skal til kaffeselskab" og "jeg var til kaffeselskaber noget, man hører ofte. Jeg har ikke deltaget i samtaler om kaffeselskab, hvor der er blevet diskuteret, hvem som kom og ikke kom f.eks. Men det er meget muligt, at kaffeselskaber er en måde hvorpå man måler, hvor populær man er. Hvor mange selskaber bliver man inviteret til, og hvor mange kommer til de selskaber, man selv holder. Det kan være en slags socialt barometer. Med det mener jeg, at hvis folk kommer til dine kaffeselskaber, og hvis du eventuelt også bliver inviteret til mange, så vil dit sociale barometer være højt. Du vil være populær, for at sige det på én mulig måde. Kathrine havde en oplevelse, hvor ingen dukkede op til hendes kaffeselskab.

Jeg mødte Kathrine nogle dage efter, at vi havde aftalt, at vi skulle ud at løbe sammen, og hun spurgte mig, om jeg havde ventet på hende i mandags. Jeg fortalte hende, at ja, det havde jeg gjort. Hun forklarede mig, at hun havde været så træt i mandags, fordi hun havde gjort rent i huset hele lørdagen og bagt til hele familien, som skulle komme om søndagen, at hun ikke orkede at løbe mandag. Hun havde iøvrigt glemt at invitere mig, og det ville hun ellers have gjort. Dette var første version hun gav mig. Lidt senere på dagen fortalte hun mig videre, at den egentlige grund til, at hun ikke mødte mig var, at ingen var kommet til hendes kaffeselskab. Hun og hendes faster var gået sammen om en anklage imod en onkel, som havde begået seksuelt overgreb imod dem begge i fuldskab. Det meste af familien var gået imod dem og deres beslutning om at gå i retten, og blandt andet derfor var de ikke dukket op. Hun mente også, at de ikke ville se hende, fordi hun var begyndt at gå i et missionshus, men hun sagde, at i huset fik hun støtte, og det havde hun brug for.

Kathrine fandt det vanskeligt at fortælle mig dette. Hun havde ellers mange gange før snakket med mig om følelser og tanker. Og hun havde fortalt mig, at hun havde det svært nogle gange, men dette var lidt anderledes, tror jeg. Det havde noget med andres opfattelse og accept af hende at gøre. Hvis ingen kommer til dit kaffeselskab betyder det noget. Og især når det er familien der ikke kommer. At blive udstødt af familien er et hårdt slag. Kaffeselskaber siger noget om dit sociale ståsted i samfundet. Det er, som sagt tidligere, muligvis et socialt barometer på, hvor vellidt og socialt agtet man er. Og det kan måske bruges til social kontrol.

“Meningen” med kaffesamvær

Der er forbundet en del regler for opførsel til kaffesamvær. Disse er med til at skabe sammenhold og orden i samfundet. Det kræves af dig, at du engagerer dig i samfundet og dine medmennesker. Det forventes, at du holder kaffeselskaber ved fødselsdage og andre højtider. Og det forventes af dig, at du kommer til de kaffeselskaber, som du bliver inviteret til. Det har en betydning, om der kommer nogen til det kaffeselskab, du holder. Og det har også en betydning, at du inviteres til at komme til kaffeselskaber. Det er vigtigt, at mange kommer. Der bliver talt om kaffeselskaber, man har været til og skal til. Hvilket kan tyde på, at selskaberne er betydningsfulde og måske også, at de siger noget om det menneske, som fortæller. Det er ikke noget, jeg har set særlig meget af, hvilket ikke overrasker mig. Der er noget, der er vigtigere end at gøre andre opmærksom på din popularitet, og det er at være ydmyg. Man reklamerer ikke med sin succes.

Normalt kommer der mange til kaffeselskaber. Man fejrer en højtid og stemningen er højtidelig set i forhold til kaffebesøgene. Der eksisterer altid stor generøsitet med mad og drikke til alle gæster, og de inviterede er både venner, familie, bekendte og mindre kendte. Med hensyn til at fremmede bliver inviteret til kaffeselskaber, diskuterte jeg det med Anja.

Og hun sagde:

“Det undrer mig lidt, at der nogen der stadigvæk ‘forsker’/‘undersøger’ fænomenet kaffemik, der hører til gamle tider og er sådan lidt kolonitid-agtig, mange forskere har også opfattet grønlandernes måde at byde kaffe på, som noget... tja... fatigt/ydmygt/gæstfrihed eller hvordan man nu kan beskrive det... Men forholdende i dag er så anderledes, dengang var samfundet bare så lille og alle kendte hinanden og der var ikke noget i vejen med at invitere på kaffe, sådan holde åbent hus for alle. Sådan er det ikke i dag. De fleste vil bare gerne komme sammen med deres nærmeste familie og venner. Kaffe eller ej, kun samværet betyder noget”.

Det kan hun have ret i, fakta er at kaffesamværene har udviklet sig meget siden “gamle dage” og nogen karaktertræk har forandret sig meget og nogen har ikke, og ikke mindst har nogen forandret betydning eller mening. Kaffeselskaber kan være et barometer på din sociale status i samfundet. Man kan bruge det at vælge at komme eller vælge ikke at komme som et middel til at udtrykke accept. Selskaber har større betydning på nogen planer end besøg. Ved kaffebesøgene er det ikke så let at føre kontrol. Men for inviterede og den som inviterer er der en relation, som kræver ligevægt på et plan. Den inviterede kan lade være med at komme på kaffebesøg til et vist punkt, men hvis vedkommende aldrig dukker op, ender det med at han/hun måske ikke bliver inviteret mere.

Da jeg havde været i Sisimiut en stund, havde jeg en del invitationer til kaffebesøg, som jeg ikke helt vidste, hvad jeg skulle gøre ved. Jeg følte, at jeg blev udfordret i, hvad mine forestillinger om kaffebesøg var, og hvilke regler der var for besøgene. Der hvor skoen trykkede, var min egen kulturelle opdragelse. Jeg er blevet oplært til, at bekendte og fremmede bliver man inviteret til at besøge. Og med en invitation mener jeg en konkret dag og et tidspunkt. Nære venner har jeg lært, kan jeg godt besøge spontant, men idet jeg for det meste har boet i storbyer, ved jeg, at jeg bliver nødt til at lave aftaler med folk for at vide, at de er hjemme og har tid. Her, derimod, var der tale om, at man blev inviteret til bare at kikke forbi, når man havde lyst, og det af folk, som man ikke kendte eller næsten ikke kendte.

Jeg var ikke sikker på om jeg forstod reglerne for kaffebesøg. Og jeg stillede mig selv følgende spørgsmål: Var kaffebesøg et udgangspunkt for at blive kendt og var det at være kendt ikke en betingelse for at komme på kaffebesøg? Og var det at komme “ubelejligt bare mine forestillinger?”

I eftertid har jeg tænkt meget over dette. Kaffebesøg er en måde at blive kendt med folk på. Man tilbyder den inviterede kaffe og måske et stykke kage eller en bolle eller lignende. Det er ikke et stort arbejde for værten at få besøg. Og især ikke når man fortæller den inviterede, at vedkommende bare kan komme forbi, når han/hun vil. Så kan gæsten ikke forvente nybagt kage f.eks. Kaffebesøg bliver en afslappet måde at invitere på. For den inviterede er den eneste forventning, at vedkommende kommer forbi på et eller andet tidspunkt.

Stort set alle mine informanter har fortalt mig, at de kan lide at have besøg. Og at de kan lide at have folk i huset. Ole klagede over, at de ikke var så mange hjemme mere, fordi den ene søn var bortrejst, og det betød at sønnens kæreste var borte og alle deres venner. Huset var praktisk talt tomt. Og dette fortalte han mig den aften, vi var og besøgte ham, hvor huset var fuld af mennesker. Mange andre har sagt det samme. “Det er dejligt, når der er liv omkring en”. Ofte er der tale om familie som f.eks. det faktum, at næsten alle mine informanter bor sammen med flere generationer. Og her mener jeg forældre og voksne børn. Nogen bor sammen med 3 generationer. Men samværet gælder ikke bare for familie. Jeg oplevede mange gange at blive inviteret til at komme på besøg, og mine informanter snakkede også om besøg til og af venner eller bekendte. Min tese er, at det at “komme ubelejligt” har en grænse, som ligger meget lavt, hvis man skal sammenligne med Danmark og Norge. Det sociale liv foregår meget i hjemmene. Og det med at være ude i det *offentlige rum* hele dagen, for så at komme hjem til det *hellige/private*, hvor ingen kræver noget af dig, ikke er det samme i Grønland, som det kan være for nogen i Danmark og Norge. Jeg tror for det første, at besøg er noget, man prioriterer højt frem for andre sysler og desuden at afslapning ikke betyder at være alene, men at have liv omkring sig.

Kaffe og “det gode liv”

Så hvad er det, kafferitualerne kan sige om “det gode liv” i Sisimiut? Ganske meget efter min mening. Men især kan kaffesamværene sige noget om, hvad der vurderes som meningsfuldt og værdifuldt i Sisimiut. Det er en værdi, at investere i andre. Der eksisterer måske ligefrem en social norm, der kræver, at man engagerer sig i samfundet og andre. Der er forskellige måder at vise dette engagement på, og et af dem er igennem kaffesamvær.

Kaffesamværene giver folk en mulighed for at “dyrkede egenskaber, som er agtet i samfundet, blandt andet det at involvere sig i andre. Men de giver også mulighed for tilfredsstillelse af sociale behov, nemlig samvær med andre. Igennem kaffesamværene kan relationer opstå og bekræftes, samt status kan stadfæstes. Kaffesamværene er en del af det skelet som danner den sociale relationelle basis i byen. Fokus i etnografisk litteratur har ofte været på køddistribution, når man skulle se på relationelle forhold i Grønland, men kaffesamvær er et lige så godt værktøj til at se på disse, og som desuden også, på en anden måde, inkluderer kvinners rolle i samfundet.

Det er meningsfuldt at være sammen med andre. Man bor gerne sammen med flere generationer, og familien er en vigtig del af ens hverdag. Det samme gælder for venner og bekendte, om end i lidt mindre grad. Man inviteres til at deltage i hinandens hverdag ved at, når man er på besøg, bliver man “lukket indtil det liv, der er i huset, og man må selv tilpasse sig omgivelserne. Med lukket ind” mener jeg, at man på en måde bliver lukket ind *backstage*, hvis vi skal tale i goffmansketermer. Jeg siger ikke, at det nødvendigvis er deres *backstage*, men at det kan føles sådan for en fremmedsom mig. Der eksisterer normer for opførelse både for vært og gæst, men samværet er uhøjtidelig og afslappende.

Kaffesamvær er en del af “det gode liv” i Sisimiut, og kaffesamværet kan bruges til at forstå nogle af de normer, der eksisterer for samvær. Ved at se på kaffesamvær, har jeg lært meget om hvad der er vigtigt, når det kommer til netværksbygning. Og nogle af idealerne for et godt liv er at være engageret i andre omkring dig, at folk kommer og deler dine højtider med dig, og at du kan besøge og få besøg af venner, bekendte og familie.